

Oponentský posudek disertační práce Mgr. Kateřiny Danielové

Epistemická modalita ve vybraných mediálních dialogích

Školící pracoviště: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra bohemistiky
Školitelka: doc. PhDr. Božena Bednaříková, Ph.D.

Předložená disertační práce Mgr. Kateřiny Danielové se zabývá prostředky pro vyjadřování jistotní modality v jazykových projevech, jež jsou součástí mediálních (televizních) pořadů zábavně-informačního charakteru (talk show, interview). Toto téma je přínosné jak z hlediska výzkumu mluveného jazyka v mediálním prostředí, tak z hlediska rozšiřování našich poznatků o jistotní modalitě a o jazykových prostředcích využívaných k jejímu vyjádření. Pokud vím, neexistuje dosud žádná podrobná práce na toto téma.

Disertační práce je rozdělena na dvě základní části – teoretickou a praktickou.

Autorka v teoretické části nejprve představuje typy modality a různé přístupy k nim na základě domácí i zahraniční literatury, pak blíže specifikuje modalitu epistemickou a zamýšlí se nad jejím širším filozofickým pojetím dostupným v odborné literatuře. V další kapitole sleduje jazykové prostředky využívané pro vyjadřování jistotní modality v češtině.

V praktické části disertační práce nejprve popisuje shromážděné texty a zařazuje je do rámce mluvené komunikace a charakterizuje je podle typu pořadu, pak následují vlastní analýzy jazykových prostředků epistemické modality. Jsou stanoveny čtyři hypotézy, které vyplývají z předběžného seznámení s analyzovaným materiálem.

První tři hypotézy se ověřují pomocí statistických metod užitých na analyzovaném materiálu roztrždéném podle předem stanovených kritérií (srovnávají se počty modalizovaných a nemodalizovaných replik, závislost výskytu modalizovaných replik na délce rozvíjení hypertématu a vliv typu doplňovacích či zjišťovacích otázek na míru užití epistemické modality v dialogu). U těchto hypotéz jsou výsledky publikovány formou tabulek.

Připomínky k tabulkám pro hypotézy č. 1 a 3:

U tabulky k hypotéze č. 1 (s. 168) se domnívám, že v posledním sloupci u řádku 24 nesouhlasí poměr modalizovaných replik: 61 děleno 25 nemůže dát výsledek 4,07.

U tabulky k hypotéze č. 3 (s. 171–172) zase nesouhlasí poměr zjišťovacích a doplňovacích otázek u transkriptu 25 (30:27 není 0,74, ale 1,11). Navíc jsem nepochopila

(v textu k tomu nic není uvedeno), jak z tabulky poznám, že převaha zjišťovacích otázek ovlivňuje průměrný počet prostředků epistemické modality na repliku (srov. text u stanovení této hypotézy na s. 53).

Hypotéza 4 zjišťuje, zda existuje významný rozdíl v míře užití slovesných a neslovesných prostředků pro vyjádření jistotní modality v analyzovaných textech. V tabulce jsou uvedeny prostředky slovesné i neslovesné s frekvencí užití v analyzovaném materiálu a rozčleněné podle toho, který stupeň přesvědčení (1–3 od nejsilnějšího) vyjadřují. Tyto prostředky se co do zastoupení v jednotlivých skupinách příliš neliší, proto autorka shledala, že se hypotéza č. 4 nepotvrdila. Zde mám **dotaz**: Ze srovnání frekvence výskytu všech slovesných a neslovesných prostředků (viz poslední řádek tabulky na s. 173) vychází, že neslovesné prostředky jsou užity 1,5krát častěji. Nemůže to být alespoň částečné potvrzení hypotézy?

Vyhodnocení hypotéz předchází podrobné analýzy vybraných transkriptů, které dokládají, jak podrobně autorka pracovala s celým korpusem. Za vyhodnocením hypotéz pak následuje část věnovaná využití epistemické modality v komunikaci a jednotlivým specifickým prostředkům.

Práce působí konzistentně, je zřejmé, že autorka téma zvládla a že ví, o čem píše. Používá jazyk a styl vhodný pro vědeckou práci. Jednotlivé kapitoly jsou náležitě členěny. Práce je doplněna seznamem literatury a přílohami. Občas se v práci objeví chybějící nebo nadbytečná interpunkční čárka (např. s. 31, 176, 177) nebo nepřesná formulace – *I když míra formálního začlenění modálních sloves do systému deklinace je různá, zpravidla tím větší, čím je daný jazyk flektivnější* (s. 28). Na s. 176 u dokladů 345 a 346 je stejný úvodní odstavec, ke druhému z dokladů patřil zřejmě text jiný:

„Jako argument je v dialogu užito opakování předchozího výroku, respektive jeho obměny v případě respondentky. Výraz *pravda* bychom mohli interpretovat jako částečné synonymum pro *názor*. Smysl repliky je obměnou repliky předchozí, implicitní nesouhlas s moderátorem.

(345) AL: *nojo to je zas ta vaše pravda nějaká, žejo*

JK: *cože to je moje?*

AL: *pravda vaše*

Transkript 7 Show Jana Krause (s Anetou Langerovou)

Jako argument je v dialogu užito opakování předchozího výroku, respektive jeho obměny v případě respondentky. Výraz *pravda* bychom mohli interpretovat jako částečné synonymum pro *názor*. Smysl repliky je obměnou repliky předchozí, implicitní nesouhlas s moderátorem.

(346) JK: *no ale tak pro nás mladý tam musí bejt pohyb*
((smích publika))

Transkript 7 Show Jana Krause (s Anetou Langerovou)“

V transkriptu č. 14 v příloze (s. 152–162 přílohy) se objevují písmena navíc; ta se pak dostala i do úryvků citovaných z transkriptu v kapitole 6.1 (s. 180 a 182 textu práce), dále se v tomto transkriptu v příloze objevuje uprostřed textu webový odkaz (s. 158 přílohy) a chybové hlášení (s. 161 přílohy).

Uvedené připomínky nejsou příliš závažné, ale pokud by disertační práce měla být publikována, bylo by vhodné problematická místa opravit.

Disertační práce Mgr. Kateřiny Danielové je po odborné stránce jak v teoretické, tak praktické části kvalitní. **Doporučuji ji k obhajobě.**

Ostrava 31. 10. 2022

doc. PhDr. Eva Jandová, Ph.D.
katedra českého jazyka
Filozofické fakulty
Ostravské univerzity
Reální 5, 701 03 Ostrava 1